

OILANIN G JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI TUTGAN O‘RNI.21-ASR OILASI

Valijonova Kamola Shavkat qizi
TOSHKENT AMALIY FANLAR UNIVERSITETI
“Pedagogika va psixologiya” Fakulteti 4-bosqich talabasi
Elektron manzil:kamolavalijonova122@gmail.com

Anotatsiya: Mazkur maqolada oilaning jamiyat taraqqiyotidagi beqiyos o‘rni, ayniqsa 21-asr sharoitida yuz berayotgan ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy o‘zgarishlar fonida tahlil qilinadi. Zamonaviy oilaning funksiyalari, qadriyatlar tizimidagi o‘zgarishlar, gender rollari, yoshlar tarbiyasi va raqamli texnologiyalar ta’siri kabi masalalar keng ko‘lamda ko‘rib chiqiladi. Maqola oilaning nafaqat shaxs kamolotidagi, balki barqaror jamiyat barpo etishdagi asosiy ijtimoiy institut sifatidagi roli va ahamiyatini asoslab beradi. Shuningdek, milliy an’analar bilan uyg‘unlikda rivojlanayotgan zamonaviy oilaviy modelning istiqbollari haqida fikr yuritiladi.

Kalit

so‘zlar: muloqot, migratsiya, inqiroz, madaniyat, texnologiya, omil, muhofaza, izchil, g‘oya, tamoyil, taraqqiyot, axborot.

РОЛЬ СЕМЬИ В РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА. СЕМЬЯ XXI ВЕКА

Автор: Студентка 4 курса факультета «Педагогика и психология»
ТАШКЕНТСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ПРИКЛАДНЫХ НАУК

Валижонова Камола Шавкат кизи
Email: kamolavalijonova122@gmail.com

Аннотация: В данной статье анализируется уникальная роль семьи в развитии общества, особенно на фоне социальных, экономических и культурных изменений, происходящих в условиях XXI века. Широко рассматриваются такие вопросы, как функции современной семьи, изменения в системе ценностей, гендерные роли, воспитание молодежи и влияние цифровых технологий. В статье обосновывается роль и значение семьи как ключевого социального института не только в развитии личности, но и в построении стабильного общества. Также обсуждаются перспективы современной модели семьи, развивающейся в гармонии с национальными традициями. Ключевые слова: коммуникация, миграция, кризис, культура, технология, фактор, защита, последовательность, идея, принцип, развитие, информация.

THE ROLE OF THE FAMILY IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY. 21ST CENTURY FAMILY

Author: 4th year student of the Faculty of “Pedagogy and Psychology” of
TASHKENT UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Valijonova Kamola Shavkat qizi

Email: kamolavalijonova122@gmail.com

Abstract: This article analyzes the unique role of the family in the development of society, especially against the background of social, economic and cultural changes taking place in the conditions of the 21st century. Issues such as the functions of the modern family, changes in the value system, gender roles, youth education and the impact of digital technologies are widely considered. The article substantiates the role and importance of the family as a key social institution not only in the development of the individual, but also in building a stable society. It also discusses the prospects for the modern family model, which is developing in harmony with national traditions.
Keywords: communication, migration, crisis, culture, technology, factor, protection, consistent, idea, principle, development, information.

Kirish.

Har qanday davrda ham jamiyat va davlat aholi sonining bir maromda o'sib borishi, muayyan an'analar va muqaddas udumlarning saqlanib, avloddan avlodga yetkazilib turilishidan manfaatdor bo'lgan. Buyuk rus psixologi A.N. Leont'ev avlodlararo muloqotning jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyatini o'rganib, ilk asarlaridan birida agar shunday muloqot bo'lmaganida, taraqqiyotning o'zi ham mutloq bo'lmas edi, deb ta'kidlagan. Bu vazifani bajarishda jamiyatning muhim bo'lagi bo'lmish oilaning roli kattadir. Demak, oila ijtimoiy institut sifatida eng avvalo tug'ilish orqali aholining ma'lum miqdorda muttasil o'sib borishi, odamlar o'rtasida migratsiya, ya'ni uyerdan bu yerga ko'chib turish yoki o'lim okibatida kamayib boradigan miqdorini to'ldirish vazifasini bajaradi. Chunki ijtimoiy hamda iqtisodiy rivojlanish uchun mehnat resurslari va ishchi kuchining yangilanib borishidan jamiyat ham, odamlar ham manfaatdordir. Bundan tashqari, har bir jamiyatning betakror qadriyatlari, o'lmas merosi, avloddan avlodga o'tib boradigan an'analari bo'ladi. Fuqarolik holatlari, madaniy o'sish, ma'naviy yuksalishga xizmat qiluvchi qadriyatlarning saqlanib kelayotganligi ham oila tufaylidir. Masalan, shunday oilalar sulolasi borki, ularasrlar osha u yoki bu muqaddas qadriyatlarni kasb-kori, turmush tarzi orqali saqlab keladi (rassomchilik, san'atshunoslik, hunarmandchilik, gulchilik, kulolchilik, ilmiy meroslar, agrar sohada va h-zo). Umuman odamlar jamiyatining saqlanib qolishida ham oila ayrim alohida olingan shaxs bilan yaxlit jamiyat o'rtasida o'ziga xos “bufer” – ko'priklarni o'ynab kelmoqda. Zero, madaniy va ma'naviy qadriyatlarni saqlab, avloddan avlodga yetkazishda davlat va jamiyatdagi ta'lim muassasalari, madaniyat o'choqlarining ham muayyan roli bor, lekin ularda o'zgarishlar tez-tez ro'y berganisababli, ularning avlodlararo muqaddas sanalib kelinayotgan qadriyatlarni asrabavaylashdagi roli oilachalik yuqori bo'lolmaydi. Shuning uchun davlat oilaning mustahkam va farovonligi, odamlarning unda tinchlik, xotirjamlikda yashashlaridan hamisha manfaatdor ekanligi sababli ham muayyan qonunlar va yuridik tizimni ushlab turadiki, ular orqali nafaqat nikohning o'zi, balki ota-ona vafarandalar o'rtasidagi munosabatlarni ham muvofiqlashtirib boradi. O'zbekistonda yosh oilalarga

ko'rsatilayotgan muruvvatlar, bola tug'ilishi va katta bo'lishi uchunsuyunchi puli, nafaqalarning belgilanishi, onalik va bolalikning ijtimoiy muhofazaqilinayotganligi, ota yoki ona farzand oldida o'z burchini bajarmagan taqdirda moddiy, ma'naviy, hatto, jinoiy sanksiyalar orqali jazolanishi ushbu noyob maskanni mustahkamlash, u orqali milliy va umuminsoniy qadriyatlarni keyingi avlodlar uchun saqlash vazifasini bardavom etishdan iboratdir. Tahlil etiladigan bo'lsa, odamlar o'rtasida ro'y beradigan ko'plab munosabatlar orasida faqatolaviy munosabatlarga davlat tomonidan shunchalik ardoqlanadi, masalan,sevgi-muhabbat, do'st-yoronlik, odamlar urtasidagi oldi-sotti, tadbirkorlik. Mehnat munosabatlariga davlat deyarli aralashmaydi.Demak, oilaning jamiyat oldidagi vazifalari deganda, uning avvalo oilaa'zolarining muayyan ehtiyojlarini qondirish hamda shu orqali davlat vajamiyatning ehtiyoj va manfaatlariga xizmat qilish qobiliyati tushuniladi. Masalan,ota ishlab chikarish korxonasida ertadan kechgacha mehnat qilar ekan, bu bilan unafaqat o'zining yeb-ichish, dam olish, turli xaridlarni amalga oshirishgayo'naltirilgan ehtiyojini qondiradi, balki oila a'zolarini, birinchi navbatdafariandlari, uy bekasi bo'lsa, turmush o'rtog'ining ehtiyojlarini, qolaversa, u yokbu korxonadagi rentabellikning oshishi, iqtisodiy ko'rsatkichlarning yuqori bo'lishiga, shu orqali o'z Vatanida ushbu sohaning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Har qanday jamiyat taraqqiyotida oilalarning,oila mustahkamligining o'rni beqiyosdir.Chunki tirik organizmning salomatligi uni tashkil qiluvchi har bir hujayraning sog'lomligiga sog'lomligiga bog'liq bo'lganligidek,butun organizm o'z faoliyatini maqsadga muvofiq amalga oshirishida har bir hujayraning munosib o'rni bo'lganidek,oila ham davlat,jamiyat deb atalgan butun bir organizmni tashkil etuvchi hujayradir.Har bir oilaning sog'lom bo'lishi,ularda ijobiy psixologik iqlimning hukm surishi,mana shu muhitda dunyoga kelib,shaxs sifatida shakillanib,so'ng o'zi yashayotgan davlatning fuqarosi sifatida o'z mamlakatining iqtisodiyoti,ijtimoiy hayoti taraqqiyotini ta'minlovchi,hal qiluvchi omil bo'lgan inson kamolotida oilaning tutgan o'rni beqiyosdir.

Nima sababdan biz ko'proq oila va unda yuz beradigan munosabatlarga e'tiborli bo'lamiz,nima sababdan oila maskanida o'zimizni yaxshi,baxtli his etsak,ishimiz ham yurishkandek,omadimiz chopkandek bo'ladi?Chunki oila bizning hayotimizdagi eng aziz va muqaddas dargoh!Faqat oilagina insonning baxtli bo'la olishi,o'zini kimlargadir kerakli his eta olishi yoki bo'lmasa o'zini ezilgan,omadsiz sezishiga sabab bo'la oladi.Shuningdek,jamiyat taraqqiyotining kutilgan darajaga chiqa olmasligi,uning taraqqiyotiga to'sqinlik qiluvchi,uning inqiroziga olib keluvchi kuchlarning yuzaga kelishidan ham oilaning hissasi kattadir.Chunki nosog'lom psixologik muhitli,nizo-janjalli,o'zaro mehr-oqibatsiz muhitda dunyoga kelib,shakillangan bola,keyinchalik nafaqat o'z ota-onasi, aka-ukalariga nisbatan,balki atrofdagilarga,qolaversa,o'zi yashagan jamiyatga nisbatan ham mehr-oqibatsiz,shavqatsiz,zolim,xudbin,yurt manfaatlariga zid,tashqi kuchlar ta'siriga oson beriluvchan,shu asosda esa o'z oilasi,o'z xalqi,o'z yurti uchun xavfli odam bo'lib yetilishi mumkin.

Oila va uning jamiyat hayotidagi o'rni beqiyos bo'lib,O'zbekiston Respublikasi Konsitutsiyaning 14-bobi oilaga bag'ishlangan.

Oilalarning mustahkamligi jamiyatning iqtisodiy,ijtimoiy,siyosiy,milliy xavfsizligini,uning ravnaqi,taraqqiyotini belgilovchi,hal qiluvchi omil

hisoblanadi. Hozirgi vaqtda jamiyatimiz uchun, insoniyat taraqqiyoti uchun, mustaqilligimiz istiqbollari uchun jiddiy xavf tug'dirayotgan iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, ekologik, ichki va tashqi omillarning tahdidi ortib borayotgan ayni vaqtda oilalar mustahkamligini ta'minlash va bu masala to'g'ri hal etishning asosiy yo'li bo'lmish yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash masalasi hech kechiktirib sustkashlikka yo'l qo'yib bo'lmaydigan, o'ta jiddiy yondashishlarni talab etuvchi davlat, hukumat miqiyosida dolzarb masaladir.

XI asr kontseptsiyasini yaratish va uni hayotga joriy etishdan ko'zlangan asosiy maqsad – milliy an'analar, urf-odatlar, umuminsoniy kadriyatlar va jamiyat taraqqiyoti istiqbollarini hisobga olgan oila va uning ijtimoiy muhofazasiga aloqador tashkilot va jamoatchilik muassasalari uchun, oila borasida ilmiy izlanishlar olib boruvchi olimlar va yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashga mas'ul bo'lgan ta'lim va tarbiya masakanlari, ota-onalar uchun o'zbek mentaliteti, xalqimizning o'lmas madaniy meroslari, milliy qadriyatlarni inobatga olgan va uning ertasini belgilovchi metodologik hamda nazariy-amaliy qarashlar majmuini yaratishdan iboratdir. Bu ish Respublika "Oila" ilmiy-amaliy markazida "Ona va bola yili" davlat dasturi doirasida ishlab chiqildi. XXI asr oilasi kontseptsiyasini yaratishdan ko'zlangan asosiy maqsad – O'zbekiston Respublikasining asriy an'analari, oilaviy urf-odatlari, milliy qadriyatlarini tarixiy-etnografik asosda o'rgangan holda O'zbekiston oilalarining istiqbolini belgilovchii ustivor vazifalarni va faoliyat strategiyalarini belgilashdan iboratdir. «XXI asr oilasi» kontseptsiyasi asosida oilani kompleks o'rganish dasturi taklif etilgan. Mamlakatimizda izchillik bilan olib borilayotgan oila siyosatining tom ma'nosi XXI asr oilasining istiqboldagi rivojlanishi va taraqqiyotining ustivor yo'nalishlari jamiyat taraqqiyotining kafolatlari to'g'risidagi ezgu g'oyalarimizga hamohangdir. SHunga tayangan holda XXI asrda oilalar rivojlanishiga asos bo'luvchi ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy, iqtisodiy omillar va tamoyillar quyidagicha ifodalanishi mumkin:

XXI asr oilasi jamiyatda ustivor bo'lgan demokratik tamoyillarga asoslangan, hech qanday siyosiy kuchlarning sub'ektiv xohish-irodasiga qaram bo'lmaydigan, jamiyatni olg'a rivojlanishiga to'siq bo'luvchi illat va asoratlarni bartaraf etishga qodir bo'lgan maskan rolini o'ynaydi; Yangi asr oilasi milliy urf-odatlar, milliy qadriyatlar, an'analar va udumlarning jamiyat rivoji va oila barqarorligiga xizmat qiluvchi jihatlarni ilg'or, insoniyat taraqqiyotiga aloqador an'analar bilan uyg'unlashtiruvchi tabiiy makondir;

XXI asr oilasi insonparvarlik va demokratiya tamoyillarining tom ma'noda jamiyatda ustivor bo'lishi va har bir jamiyat a'zosi bo'lgan fuqaro tomonidan ongli tarzda idrok qilinishi uchun ma'rifat maktabini o'ynaydi;

XXI asr oilasi umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik, mamlakatda tinchlik va xavfsizlikni ta'minlanishi uchun ma'naviy qo'rg'on rolini o'ynaydigan ijtimoiy institutdir;

XXI asr oilasi jamiyat taraqqiyotining asosiy tayanchi, ma'naviy qadriyatlar va insoniy fazilatlar shakllanishining markazidir. Globallashuv, texnologik o'zgarishlar va axborot oqimining kuchayishi oilaviy munosabatlarga yangi shakl va mazmun bag'ishlamoqda. Shu bilan birga, zamonaviy oiladan nafaqat iqtisodiy barqarorlik, balki ma'naviy uyg'unlik, sog'lom muhit, bolalarga to'g'ri tarbiya va insoniy

qadriyatlarni asrab-avaylash talab etiladi. Demak, XXI asr oilasi — bu yangiliklarga ochiq, zamon bilan hamnafas, lekin milliy va ma'naviy ildizlariga sodiq bo'lgan ijtimoiy institutdir. Oilaning mustahkamligi — jamiyatning barqarorligi, davlatning qudrati va millatning kelajagi garovidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Karimova.V.A. Oila psixologiyasi. T-2018
- 2.Shoumarov.G'.B. Oila psixologiyasi T-2021